

Met het volièresysteem wil men het welzijn volgens de behaviour school optimaliseren.

We willen het beste voor onze nutsdieren

Dierenwelzijn is geen zuiver wetenschappelijk begrip. De ideeën hierover veranderen mee met maatschappelijke denkwijzen. Er bestaan verschillende interpretaties van dierenwelzijn met telkens een andere impact op de fokkerij. – LUC VAN DIJCK –

- **veehouderij** De tweede Vlaamse fokkerijdag werd georganiseerd door de onderzoeksgroep Huisdierengenetica van de K.U.Leuven, in samenwerking met het Vlaams Fokkerijcentrum en het departement Landbouw en Visserij, afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling (ADLO). *Johan De Tavernier* van het Centrum voor Wetenschap, Techniek en Ethiek van de groep Wetenschappen & Technologie van de K.U.Leuven schetste in zijn presentatie de ethische vragen die leven bij de huidige ontwikkelingen in de fokkerij.
- Dierenwelzijn refereert naar een bepaalde levenskwaliteit. Dit kan betekenen: gezondheid, productiviteit, geluk, genot, plezier, levensduur, ... Mensen kennen aan ieder van deze elementen een ander gewicht toe, naargelang hun interpretatie. In de jaren 70 en 80 vond het onderzoek naar dierenwelzijn meer en meer ingang. Naast fysieke aspecten, besteden de onderzoekers ook aandacht aan psychologische of emotionele aspecten die te maken hebben met de wijze waarop dieren dingen ervaren. De wetenschappelijke wereld raakt het niet eens of fysieke gezondheid en goed biologisch functioneren de voorkeur verdienen, dan wel de psychologische gezondheid en hoe dieren zich voelen. Kortom, dierenwelzijn verschilt naargelang vanuit welke gezichtshoek je kijkt.

Goed functioneren in functie van productiedoelen

“Uit het debat zijn 4 verschillende scholen gegroeid”, zegt Johan De Tavernier. “De eerste school stelt het goed biologisch functioneren in functie van productiedoelen centraal. Een beter dierenwelzijn blijkt volgens de *functioning school* uit een goede groei en reproductievermogen, normaal fysiologisch functioneren, een hoge graad van fitheid en een hoog aanpassingsvermogen, afwezigheid van negatieve stress en een duurzaam levenspatroon. Het welzijn van een dier wordt bepaald in de mate dat het dier zich kan aanpassen aan de omgeving. De fokkerij heeft zo gezorgd voor een verbetering van economisch belangrijke kenmerken. Hoewel, soms resulteert een verbeterde genetica in een minder efficiënte productie omdat ongewild ook meer competitieve dieren geselecteerd worden. Die realiseren hun betere prestaties vaak ten koste van de hokgenoten.

Niet lijden, geluk en plezier beleven

De *feelings school* baseert zich niet op wat er gebeurt, maar op de subjectieve ervaring van wat er gebeurt. Wat dieren voelen is belangrijk. Negatieve subjectieve emoties moeten geweerd worden, positieve emoties gestimuleerd. De subjectieve ervaring van dieren is voor dieronderzoekers geen gemakkelijk criterium. Objectivering ligt moeilijk. Dat een dier gezond is, is in deze interpretatie geen bewijs van een goed welzijn. Selectie die een invloed heeft op de natuurlijke nutritionele noden van kippen en varkens (bijvoorbeeld een hongergevoel creëren), beschouwt deze *feelings school* als een vorm van welzijnsaantasting. Vanuit de functiegerichte, biologische interpretatie van dierenwelzijn is er echter niets aan de hand.

De feelings school wil negatieve subjectieve emoties weren.

FOTO: ANNE VAN DEN BOSCH

Vervullen van natuurlijke gedragsbehoeften

In een derde benadering kijken de onderzoekers naar de ‘natuur’ van de dieren. De *behaviour school* beschouwt welzijn als het vervullen van natuurlijke gedragsbehoeften van dieren. Deze benadering gaat ervan uit dat we dieren laten opgroeien in natuurlijke leefomgevingen en natuurlijk gedrag toelaten en bevorderen. De onderzoekers nemen hier een wild dier als voorbeeld. Maar in welke mate is het gedrag van landbouwdieren nog vergelijkbaar met dat van dieren in het wild? Ook moeten we rekening houden

met de domesticatiegeschiedenis van een soort. De landbouwdieren zijn geselecteerd op hun aanpassingsvermogen aan de situaties waarin wij ze houden. Anderzijds is het mogelijk dat een dier nog niet helemaal aangepast is aan de omstandigheden waarin wij het houden.

Om dieren in staat te stellen tot natuurlijke gedragsbehoeften wordt omgevingsverrijking aangeboden. De welzijnsverhogende effecten daarvan worden door veel studies erkend. Deze derde definitie van dierenwelzijn leidt ertoe dat er veel aandacht gaat naar het creëren van meer optimale omgevingen waarbij dieren in staat zijn om een brede waaier van natuurlijke gedragingen te vertonen. Anderzijds is het een uitdaging voor de fokkerij om te selecteren in de richting van dieren die beter geschikt zijn voor de nieuwe huisvestingsystemen.

Welzijn als integriteit

In de intensieve veehouderij zijn een aantal routinepraktijken gangbaar waarbij lichaamsdelen van dieren worden weggenomen (snavelkappen, vleugelknippen, afvijen van tanden, onthoornen, castratie, staarten knippen, ...). Deze ingrepen gebeuren niet uit het oogpunt van dierenwelzijn, maar ze hebben een nutsdoel voor ogen. Naast de discussie of deze vormen van ‘integriteitsaantasting’ voortaan pijnloos en dus onder verdoving moeten gebeuren, is er de belangrijke vraag of deze ingrepen überhaupt geoorloofd zijn. De *integrity school* beschouwt deze praktijken als welzijnsschendingen. Fysieke ingrepen op dieren kunnen niet zonder zwaarwichtige proportionele redenen. Iets anders is in welke mate de fokkerij moet of mag gaan in de richting van het uitkruisen van voor de productie ongewenste eigenschappen (bijvoorbeeld hoornloze runderen)?

Robuustheid

Bij de verdere optimalisering van dieren in functie van nutsdoelen moeten we oog hebben voor enkele dilemma’s. De fokkerij die gericht is op groeiefficiëntie en een betere voederconversie kent ongewenste effecten, zoals metabole stoornissen en vruchtbaarheidstoornissen. Daarnaast wordt de veehouderij met de vinger gewezen voor milieuproblemen zoals broeikasgasemissie, het terugdringen van de biodiversiteit door uitgestrekte monoculturen en de ontregeling van de kringlopen van water en stikstof. Bij de consument zien we daarom een duidelijke voorkeur voor een meer holistische duurzaamheidsbenadering. Het mag ons niet verbazen wanneer ook de retail druk zal zetten op de discussie over de prioriteiten die bij de selectie moeten gelegd worden. Productiviteit en efficiëntie zullen afgewogen worden tegenover biodiversiteit en dierenwelzijn met de klemtoon op dierspecifieke eigenschappen, integriteit en robuustheid. We moeten ons hierbij zelfs de vraag durven stellen of we de verkregen genetische winst niet moeten reduceren...

We moeten naar een selectieve fokkerij in termen van productie én van kenmerken die gerelateerd zijn aan andere aspecten van welzijn. Robuustheid zal moeten geïntegreerd worden in de selectiedoelen en mag niet gerealiseerd worden ten koste van de integriteit van het dier. Integendeel, integriteit wordt beschouwd als vereiste voor robuustheid en vraagt om respect voor de intrinsieke waarde van het dier. Dit klinkt mooi, maar de omzetting naar de praktijk is minder evident. De doelstellingen van de selectie zijn divers en meer verscheiden dan vroeger. Selectie gebeurt in een omgeving die gekleurd is door de diversiteit van economische, socioculturele en ethische standpunten. De grote verschillen in visies tussen wereldregio’s, bijvoorbeeld over de perceptie van dierenwelzijn maakt het er niet eenvoudiger op. Er is geen probleem wanneer de verschillende selectiedoelen kunnen gerealiseerd worden zonder veel competitie. Als er wel sprake is van competitie tussen selectiekenmerken (op genetisch vlak), dan wordt de keuze al veel moeilijker. ■